

SOMMARENS UTFLYKTER

SÄTERDALEN 9:e maj.

Under intensiv uppvaktning från lokalmedierna troppade en rejäl skara folk ned i säterdalens explosiva grönska, där Sören Nyström förevisade våraspekterna i form av hela hav med blommande vårlök, desmeknopp och skuggviol. Dalarnas enda förekomst av smånunneört inspekterades, och befanns vara rikligare än någon kunnat ana i Tingsvallenområdet, med enstaka plantor även på Gustafs-sidan! Vid Ljusterbro stod en samling fröställningar av tomtskräppa, vilken tycks vara lokalt spridd här i dalen.

En hastig litt nere kring folkparken lönade sig, då vi i friluftsteaterns sandiga slänter såg något glimta till i gult. Detta visade sig vara den exklusiva lilla sanddraban, ett verkligt smycke.

T. Ljung

MOSSHELG I LUDVIKA 22-23 maj.

Denna helg hade DABS i samarbete Västerbergslagens naturskyddsförening nöjet att gästas av en av landets främsta mosskännare, Thomas Hallingbäck. På fredagskvällen gav han oss en inblick i mossornas systematik, utbredningsmönster och ekologi - allt illustrerat med Ingmar Holmåsens fantastiska bildmaterial, som ingår i deras gemensamma mossflora.

Lördagen ägnades åt naturreservatet Jättturn, som vi hoppades skulle kunna erbjuda en varierad och intressant uppsättning mossor. Dagen till ära bjöds vi på ett praktväder, med en hetta som fick exkurranterna att gärna göra mossorna sällskap i deras skuggiga skrymslen.

Jättturn är ju känt för sina ormbunkar, som växer i kalkklipporna ner mot sjön och här förväntade vi oss att även kalkgynnade mossor borde trivas. Som svar visade Thomas upp kalk-krusmossa, kalk-äppelmossa och grov fjädermossa. Ett fynd av blek stjärnmossa gjorde Thomas lätt upphetsad, medan vi vanliga dödliga fick konsultera florán och konstatera att utanför fjällkedjan är arten mycket ovanlig och något tidigare Dala-fynd fanns inte noterat.

Eftersom de flesta av oss var mer eller mindre noviser på mossor, så uppmärksammade vi mest vanligare arter, vilket visade sig vara

fullt tillräckligt. De c:a 25 exkursionsdeltagarna erbjöd stundtals ett lätt förvirrat intryck, klättrande eller krypande med lupporna i högsta hugg, blädbrande i floror och pekande på stenar och klippor. Ett och annat fastnade säkert ändå, och om inte annat så bjöds vi ett fint tillfälle stifta bekantskap med mossorna och deras miljöer.

L.Bratt

NYBERGET - MÖRTABERGET 4:e juli.

Den 4:e juli var vi 13 deltagare i exkursionen till Nyberget och Mörtaberget i Stora Skedvi. Dessa lokaler är klassiska inom Dalabotaniken. Limberget i byn Nyberget är en liten bergknallebestående av urkalk. Tidigare var den en öppen betesmark, torrbacke med sydbrant, nu stadd i igenväxning. Här kunde vi beundra säfferroten (*Seseli libanotis*), såväl mellan hållarna på själva berget som efter vägkanterna. Vanlig är här också backsmörblomman (*Ranunculus polyanthemos*) och faktiskt även mosippa, som annars brukar räknas till de kalkskyende arterna. En art som vi förgäves sökte, var grådraban (*Draba incana*). Den får nog anses utgången p.g.a. igenväxningen. En stor del av eftermiddagen klängde vi runt i bergshyllorna i Mörtaberget strax intill. Här finns den enda lokalen för monke (*Jasione montana*) i Dalarna. Sökandet gav dock inget resultat. Det är troligt att arten är utgången, eftersom flera botanister förgäves sökt den på senare år. Själv såg jag den i blom senast 1975. Några av oss avslutade dagen med en tur förbi Rommehed i Tuna för att beskåda höstlåsbräken (*Botrychium multifidum*).

Sören Nyström.

MORÄNGET 12:e juli.

En av sommarens varmaste söndagar mötte dussinet botanister upp vid vändplanen på hygget. Under Fred Campbells lokalkunniga ledning trängde vi in i det mycket svåröverskådliga området, med dess frodiga granskogar och rikkärrsmosaiker. Rätt snart hördes Bengt Oldhammers muntra stämma bland smågranarna och se - på flera av dem växte Ringlav (*Evernia divaricata*). En helt ny lokal för denna urskogsfurste.

Detta sena år stod ännu åtskilliga guckuskor i full blom, liksom i det norra kärret Kung Karls spira - en kostlig syn! Morängets backkärr lämnar ingen oberörd, ännu solöppna lyser de av brudsporrar, sumpnycklar, majvivor och skogsknipprötter.

Här fann vi glädjande nog rika bestånd av en av starrsläktets verkliga personligheter - kalkfjällarten huvudstarr (*Carex capitata*).

Alla var överens om att detta säregna område måste få ett vettigt skydd, det är ju dock av riksintresse!

Efteråt for några av oss till den närbelägna Sjugelmyren och beskådade den praktfulla tagelstarren (*Carex appropinquata*), liksom överblommad guckusko i massor.

Som avslutning tog undertecknad med gänget på en överraskningstur till Furudalsfältet, där en jätteförekomst av fjällvedel (*Astragalus alpinus*) luxurierade i ett övergivet sandtag.

T. Ljung.

P.S. Bengt kollade upp ringlaven lite senare, och fann då ännu en förekomst, där laven hängde på bortemot hundratalet träd!

LYBERGSGNUPEN 8:e augusti.

Morabotanisten Arne Granerot hittade i augusti 1977 den sydliga lundväxten gulplister vid ett berg i Venjan, Mora kommun, med namnet Lybergsgnupen. Inte förrän efter tre år besökte Granerot ånyo Gnupen för att ta beläggsexemplar av det osannolika fyndet. Denna gång hittade han även skogssvingel i granskogen.

Att den örtrika granurskogen var något extraordinärt har alltsedan 1980 bekräftats, bl.a. av flera kryptogambotanister, som funnit flera olika sällsynta lavar, mossor och svampar.

Redan tidigare var dessutom fjälllumner, tuvbräcka, hässleklocka, långskägg och navellavsarten *Umbilicaria subglabra* kända.

Vid ett besök vid Gnupen 8/8 i år guidade Granerot en tapper skara Dala-botanister i regnvädret. Hässleklockan blommade på hygget, skogssvingeln levde gott och verkade ha ökat i hyggeskanten. Långskägget växte ännu på ett träd och dessutom hittade vi några tampar av laven på ett nytt träd. Gulplistern växte i tusental och blandades med fjälltolta och hässlebrodd (ett ex var 2,5m!), samt granurskogssvampar som t.ex. *Phlebia centrifuga*.

Lybergsgnupen är utan tvekan Dalarnas märkligaste och värdefullaste urskog. märkligast av allt är nog att en sådan här skatt inte upptäcktes förrän under 1980-talet.